

TV'den halk hekimliği

Ömer Çakkal

1982 yılında Çorum'da doğdu. 2004'te Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi'ni bitirdi. Öğrencilik yıllarından itibaren Yeni Şafak'ta çalışmaya başladı. Meslekteki ilk yıllarında kültür ve sanat, sonraki yıllarda gündem ve politika muhabirliği yaptı. Yeni Şafak'ta film eleştiri yayımlandı, Sonsuzkare Sinema Dergisinin editörlüğünü yürüttü. Eğitimbilim, Dergâh, Kırklar gibi dergilerde öykü, haber, dosya ve söyleşileri yayımlandı. Kısa bir süre iyibilgi.com adlı haber portalında editörlük ve yazı işleri müdürlüğü görevlerini yürüttü. 2008 yılından beri Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi'nin ve sdplatform.com'un yayın koordinatörlüğünü yapmaktadır. Çakkal evlidir ve bir kız çocuğu babasıdır.

Son dönemde televizyonlardaki sağlık programlarının ya da sağlığa ayrılan yerin artması dikkat çekiyor. Artık hemen her kanalda ya bir ya da birden fazla sağlık programı yayınlanıyor ya da bilhassa gündüz kuşaklarındaki kadın programlarında sağlığa bir bölüm ayrılıyor. "4 büyükler ligi"nde yer alan Kanal D-ATV-Star ve Show TV arasında gündüz kuşağında doğrudan sağlık programına yer veren tek kanal Kanal D. Uzun zamandır Kanal D ekranlarında olan "Doktorum" programı, istikrarlı çizgisi ile öne çıkıyor. Dr. Aytuğ Kolankaya ile deneyimli televizyoncu Zahide Yetiş'in uyumuyla göze çarpan "Doktorum", stüdyodan ve telefonda izleyicilerin de katılımıyla interaktif bir üsluba sahip.

Samanyolu TV ekranlarında geçtiğimiz aylarda yayın hayatına başlayan "Hayatın Nabzı" ise daha ciddi bir görüntü içinde. Prof. Dr. Erdoğan Kunter'in sunuculuğunu üstlendiği programda stüdyoda izleyici yer almıyor ve telefon

bağlantısı da kabul edilmiyor. İzleyenler sadece facebook ve twitter aracılığıyla sorularını sorabiliyorlar ya da yorum yapabiliyorlar. Her sabah ekrana gelen bir diğer sağlık programı "Dr. Feridun Kunak Show". Kanal 7'de yayınlanan ve Dr. Feridun Kunak'ın sunumuyla ekrana gelen programda, ağırlıklı olarak bitkisel tedavi yöntemleri tanıtılıyor.

Bu programların dışında sağlık programları özellikle hafta sonu ekranlarında yayına geliyor. Bu programlarda sağlık haberlerinin yanı sıra genellikle bir konuk ile belli bir hastalık üzerine sohbet ediliyor. Bir de gündüz kuşaklarında ekrana gelen kadın programlarında sağlığa yer ayrılıyor. Bu programlarda bazen uzman bir hekim, bazense psikolog ve diyetisyen stüdyoya konuk oluyor ve görüşlerini ekranlardaki izleyicilerle paylaşıyor.

Hastalar canlı yayında doktorla bire bir görüşürüyor

Kanal D'de her sabah ekrana gelen Doktorum programında işlenecek ko-

nuda uzman isimler çağrılıyor. Telefonla seyircilerin şikâyetleri dinleniyor, onlara yol gösteriliyor. Bazen konuk doktorlar bazı hastaların tedavisini üstleniyor ve program bunun takipçisi oluyor. İşlenen hastalıktan şikâyetçi olan örnek hastalar programa çıkartılıyor, doktorla bire bir görüşürüyor. Muayene edilir gibi sıkıntıları dinleniyor. Stüdyoda da bazen seyirciler bu anlamda öne çıkabiliyor. Doktorum'da seyirciler mutlaka programın içinde aktifler. Örneğin spor hareketleri yapılacaksa sunucularla birlikte stüdyodaki seyirciler de katılıyor. Onlara bazı sorular sorularak doğru bilinen yanlışlar üzerinde tartışılıyor. Doktorların tıbbi bir dille konuşması pek istenmiyor, amaç konunun her vatandaşın anlayacağı şekilde anlatılması. Hatta bazı durumlarda sunucular gelen doktorları bu anlamda uyarıyor, yol gösteriyor. Günlük hayattan basit örneklerle rahatsızlık anlatılıyor, görüntülerden mutlaka faydalanılıyor. Yani görsel eğitim metodu uygulanıyor. Hatta bazen ameliyatlardan görüntüler bile veriliyor. Reklama girmemesi için

Televizyon eleştirilenleri sağlık programları için ne diyor?

Yüksel Aytağ:

Bazı programcılar aktarda buldukları börtü böceği "çare" diye sunuyor

"Bir magazin ya da şov programının içine 'sıkıştırılmış' sağlık bilgilerinin ne denli fayda sağlayacağı tartışılır. Zira benim izlediğim pek çoklarında laflar zaman darlığı nedeniyle uzmanların ağzına tıkları. Ya da 'Lay lay lom' yapılırken, çok önemli bilgiler adresini bulamıyor. Bu arada bazı program sunucularının özellikle kendi yaptıkları diyetleri ballandıra ballandıra anlatmalarını, aktarda buldukları tüm otları, börtü böceği 'çare' diye fütursuzca izleyicilerine tavsiye etmelerini son derece sakıncalı buluyorum. 'Alternatif tıp' ya da 'doğadan çareler' adı altında çeşitli madrabazların ekranda kendilerine yer bulmalarını veya koca karı ilaçlarının yan tesirlerine hiç değinilmeden 'şifa' diye sunulmalarını son derece sakıncalı buluyorum."

Tuna Serim:

Kadınlar, tüm ailenin sağlığı için bu tür programları izliyor

"Bence bu tür programların sayısı az bile. Çünkü Türkiye'de eğer paranız yoksa hastalıklar konusunda aydınlanamıyorsunuz. Hastanın bilgilendirme hakkı var, ama doktorların işleri o kadar çok ki, bunları anlatmaya fırsat bulamıyorlar. Doktorların, bırakın hastayı bilgilendirmelerini, akıl sağlıklarını nasıl koruduklarına bile şaşıyorum. Bu nedenle de TV'lerde yapılan sağlık programları yararlı. Aslında kadınlar, tüm ailenin sağlığı için bu tür programları izliyorlar."

* www.sagligimicinhersey.com

katılan doktorların unvanları dışında bir bilgisi verilmiyor. Nerede çalıştıkları gibi bilgiler yer almıyor.

Hayatın Nabzı'nda multidisipliner yaklaşım dikkat çekiyor

Samanyolu ekranlarında hafta içi her gün ekrana gelen Hayatın Nabzı programı ise daha ciddi ve bilimsel üslubu ile öne çıkıyor. İşlenen hastalığa multidisipliner yaklaşım dikkat çekiyor. Örneğin omurga rahatsızlığı ele alınacaksa cerrah, ortopedi uzmanı, anestezi uzmanı, fizyoterapist, diyetisyen ve psikolog yayına katılıyor. Ve hastalık, konunun tüm uzmanlarınca ele alınıyor. Programı izleyen hastalar adeta hastane ortamındaymiş gibi tüm sorularına cevap buluyor. Bir anlamda

hastane ortamı hastanın evine taşıyor. Programda hastalığın öncesi ve tedavi süreci işlendiği gibi tedavisi sonrasında hastaların neler yapması gerektiği de anlatılıyor.

Programda tüm konukların beyaz önlük giymesi dikkat çekiyor. Vaktin verimli kullanılması ve ciddiyetten uzaklaşılması gerekçesiyle stüdyoda konuklar yer almıyor. Telefonla bağlantı da kabul edilmiyor. Ancak bu, izleyicilerin programa katılımına engel değil. Çünkü izleyenlerin görüş ve soruları facebook ve twitter kanalı ile programın sunucusu tarafından takip ediliyor ve konuklara aktarılıyor. Konuklar izleyicilerin katılımı ekseninde görüşlerini açıklıyor.

Doktorların üslubu

Peki, bu programlara gelen doktorlar nasıl bir üslup içindeler? Bir soru geldiğinde, "Bunu burada anlatamam. Önce muayenehaneme gelmeniz lazım" mı diyorlar? Programı izlediğinizde böyle olmadığını hemen fark ediyorsunuz. Hekimler, izleyenleri bilgilendirmek için olabildiğince yalın, net ve anlaşılır bir dille hastalığın sebeplerine, tedavisine ve tedavi sonrasında değiniyorlar. İzleyici soruları ekseninde ilerleyen programlarda, önce genel hatlarıyla sıkıntı soruluyor. Ardından hastaya bazı sorular sorarak öğrenmek istediklerini öğreniyorlar. Sonra da "Şu şu alanlara görünmeniz gerek. Bu tedavileri bulduğunuz ilde yaptırabilirsiniz" diyorlar. Ya da kısıtlı şartlarda ise ve hasta çok telaşlıysa "Buraya gelin biz ilgilenelim" diyorlar. Hastayı telaşlandırmıyorlar. Bazen tedavi yöntemi anlatılıyor ama çoğu kez bunu hastayı rahatlatmak adına yapıyorlar. Daha ileri gidilmiyor.

"TV'ye para karşılığında doktor çıkartıldığına" yönelik eleştiriler

Gelelim sağlık programlarıyla ilgili eleştirilere. En temel eleştirilerin başında, bilhassa bilinçsiz vatandaşlarda "Hastalandığımızda ne yapmamız gerektiğini öğrendik. Artık uzman doktora gitmeye gerek kalmadı" şeklinde olumsuz bir etkisinin olduğu konusu geliyor. Bunun önüne geçmek isteyen konuklar, "Önce uzman bir doktora gidilmeli" diye söze başlayarak ön almaya çalışıyorlar. Bir de "TV'ye para karşılığında doktor çıkartıldığına" yönelik eleştiriler var. Yani programa çıkmak isteyen doktordan ya da doktorlarını programa çıkartmak isteyen sağlık kuruluşlarından hep bahsediliyor. Bu eleştiriyi dile getirenler, bu programların hastaneler ve doktorlar için çok önemli bir reklam aracı olduğunu dile getirip bu durumun riskine dikkat çekiyorlar: "Konunun en iyi uzmanını değil, para vereni yayına çıkartmak!" Bu iddia da kolay kanıtlanabilecek ya

da hemen çürütülüp yok sayılabilecek bir iddia değil. Bu konuda da hem izleyicilerin hem de RTÜK gibi kuruluşların dikkatli olmaları gerekiyor.

"Bu programlar doktor fobisini ortadan kaldırdı"

Bu programların izleyicilerde nasıl bir etkisi oluyor? Forumları incelediğimizde sağlık ve hastalıklar hakkında oldukça bilinçlendiğini düşünenlerin yorumları dikkat çekiyor. "Birçok konuda sıfır bilgim varken şimdi en azından muhabbetlerim sırasında şu şöyleymiş bu böyleymiş diyorum", "Artık tıbbın çok eğlenceli bir alan olduğunu düşünüyorum", "Tıp önceden benim için anlaşılmaz bir alandı, şimdi öyle değil", "Bugün çikolata kistini o kadar güzel anlatıtlar ki, artık kafamda o şey çok net mesela", "Bir kere vücudun o karmakarışık yapısını olanca sadeliği ile öğreniyoruz", "En azından hangi alana gitmemiz gerektiğini daha iyi biliyoruz" yorumları öne çıkıyor. Forumlardaki olumlu görüşlere göre bu programlar insanların doktora gitme noktasında fobisini ortadan kaldırdı ve kendilerini doktorlara daha iyi ifade etmelerine vesile oluyor.

Farklı bir pencereden: hekimliğin gizemine gölge düşürülüyor

Bir başka konu da şu: bazılarına göre bu programlar hekimliğin gizemine ve ulaşılmazlığına gölge düşürüyorlar. Bunun iyi bir şey mi, kötü bir şey mi olduğu, kişiden kişiye değişebilir. Bu görüşün bir sonraki adımı "Doktorluk TV'de ayağa düştü" eleştirileri oluyor. Forumlarda böyle düşünenler de var, "Hayır durum bu değil. Hekimlik yine çok kutsal bir iş" diyenler de.

Tek ölçü reyting olmamalı

Farklı formatlarda pek çok sağlık dergisinin, pek çok internet portalının olduğu, özel sağlık kurumlarının internet sitelerinde hastalıklar ve tedavilerine dair doğru bilgileri paylaştıkları bir zamanda yaşıyoruz. Toplumda sağlık bilgisine ulaşma ihtiyacının olduğu böylesi bir ortamda TV'lerde sağlık programları da artacaktır. Bu alanda belli bir izleyici ilgisi yani reyting olduğu muhakkaktır. Edindiğimiz tecrübeler, reyting ölçümünün tehlikeli bir konu olduğunu göstermektedir. TV'ler yer verecekleri sağlık programlarında insan sağlığına dokunmanın ciddi bir konu olduğunu dikkatten kaçırmamalıdır. Tek ölçü reyting olmamalı, toplumsal fayda birinci planda tutulmalıdır.